

Індекс боротьби з корупцією є одним з показників на які орієнтуються міжнародні банкові установи, кредитні та інвестиційні фонди, міжнародні суб'єкти безпеки і підприємництва [3].

Корупція в Україні пронизує всі сфери суспільних відносин і є найголовнішою поряд з війною перешкодою подальшого розвитку держави.

Корупція, з огляду на те, що вона присутня у вищих ешелонах влади має політичну сутність, що обумовлена особливим зв'язком корупції з державною владою. Влада створює умови для корупції, породжуючи корупцію і, водночас, прагне подолати її.

Законами України «Про державну службу» та «Про боротьбу з корупцією» передбачено здійснення заходів щодо недопущення проявів корупції серед державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, дисциплінарну та адміністративну відповідальність за вчинення ними корупційних діянь, порушення спеціальних обмежень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40 ст. 404.

2. Стан корупції в Україні 2023: сприйняття, досвід, становлення. engage.org.ua/stan-koruptsii-v-ukraini-2023-spryjniattia-dosvid-stavlennia/.

3. Індекс сприйняття корупції – 2022. <https://cpi.ti-ukraine.org>.

Бесчастний Віктор Миколайович,
керівник Секретаріату Конституційного
Суду України, доктор юридичних наук,
доктор наук з державного управління,
професор

ДІЯЛЬНІСТЬ ДОРАДЧОЇ ГРУПИ ЕКСПЕРТІВ З ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ

В Україні, як і в усьому світі, корупцію віднесено до головних політичних, економічних і соціальних проблем. Це одне із найзагрозливіших явищ, що спричиняє позанормативну діяльність органів державного управління, гальмує економічний розвиток, становить загрозу конституційному та суспільному ладу, а відтак і національній безпеці держави. Корупція підриває засади демократичного устрою, довіру до влади, порушує принципи права, справедливості й рівності перед законом, відповідальності за скоєне діяння, чесної конкуренції, призводить до зростання тіньової економіки та падіння авторитету держави в міжнародному співтоваристві [1, с. 2]. Організація Об'єднаних Націй у своїх програмних документах визначає

корупцію як зловживання державною владою для задоволення особистих інтересів [2].

Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX було ухвалено чергову Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки (далі – Стратегія). У цьому документі корупцію розглядають як ключову перешкоду стабільному економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів [3]. Метою Стратегії є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості й системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Одним із показників запобігання та протидії корупції в діяльності Конституційного Суду України (далі – Суд) є належне формування суддівського корпусу – як важливої складової реформи системи відбору суддів Суду в контексті євроінтеграції нашої країни.

Верховна Рада України розглядала це питання в декількох законопроектах. Їх розробили з для удосконалення відбору кандидатур на посаду судді Суду на конкурсних засадах через внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Регламенту Верховної Ради України, законів України «Про Конституційний Суд України», „Про правовий режим воєнного стану».

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13 грудня 2022 року № 2846-IX (далі – Закон № 2486) [4] суттєво змінено процедуру конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Суду.

Водночас у висновку Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) від 16–17 грудня 2022 року, який оприлюднили після ухвалення Верховною Радою України Закону № 2846, а також у листі Голови Венеційської Комісії Голові Верховної Ради України від 25 січня 2023 року щодо відповідності Закону № 2846 зазначеному висновку надано додаткові рекомендації щодо порядку відбору кандидатур на посаду судді Суду, а також укотре наголошено на важливості запровадження механізму відбору суддів Суду, який забезпечить найвищий рівень його незалежності та неупередженості [5].

Верховна Рада України 27 липня 2023 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України» № 3277-IX [6], норми якого стосувалися посилення ролі міжнародних організацій у цьому процесі. Усі дії законодавчого органу були спрямовані на виконання рекомендацій Венеційської Комісії для формування антикорупційного законодавства в цій галузі.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136–VIII (далі – Закон № 2136) [7] Дорадчу групу експертів (далі – Дорадча група) утворюють для сприяння суб'єктам призначення суддів Суду в оцінюванні моральних якостей і рівня компетентності у галузі права кандидатів на посаду судді Суду (ч. 1 ст. 10²).

Дорадча група діє у складі шести членів, яких призначають строком на три роки та які беруть участь у її роботі на громадських засадах. Членом Дорадчої групи може бути особа, яка: на день призначення досягла сорока п'яти років; має вищу юридичну освіту ступеня магістра, здобуту в Україні, та/або вищу юридичну освіту відповідного ступеня, здобуту за кордоном; має стаж професійної діяльності у галузі права щонайменше 20 років; має високі моральні якості; є правником із визнаним рівнем компетентності; відповідає критерію політичної нейтральності (ч. 3 ст. 10²). До складу Дорадчої групи належать: одна особа, призначена Президентом України; одна особа, призначена Верховною Радою України; одна особа, призначена з'їздом суддів України; одна особа, призначена Національною академією правових наук України; одна особа, призначена з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ; одна особа, призначена зборами представників громадських об'єднань, які протягом останніх п'яти років здійснюють діяльність у галузі конституційної реформи та/або верховенства права, та/або захисту прав людини, та/або запобігання і протидії корупції (ч. 6 ст. 10²) [7]. Про обрання відповідної особи суб'єктами призначення суддів Суду ухвалюють відповідне рішення.

Робота Дорадчої є прозорою та об'єктивною. Рішення ухвалюють шляхом голосування, ураховуючи проведення конкурсного відбору кандидатів та попередню спеціальну перевірку. Оцінюючи моральні якості і рівень компетентності у галузі права кандидата, Дорадча група керується таким: кандидата на посаду судді Суду можна вважати таким, що відповідає критерію високих моральних якостей, лише якщо він є доброчесним, а також якщо стосовно нього немає обґрунтованих сумнівів у законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата його статусу; кандидата на посаду судді Суду можна вважати таким, що відповідає критерію визнаного рівня компетентності у галузі права, якщо він володіє необхідними знаннями для виконання повноважень судді Суду (ч. 3 ст. 10⁸) [7]. Оцінювання на відповідність рівня компетентності у галузі права відбувається лише після встановлення відповідності критерію високих моральних якостей.

За критеріями високих моральних якостей та визнаного рівня компетентності у галузі права кандидати отримують оцінку «відповідає» або «не відповідає». За результатами такого оцінювання Дорадча група формує загальний список кандидатів, проводить голосування та складає рейтинговий список.

За приписами ч. 31 ст. 10² Закону № 2136 організаційно-технічне забезпечення діяльності Дорадчої групи покладено на орган, який здійснює організаційне забезпечення діяльності Суду, тобто на Секретаріат Суду, у межах видатків, встановлених Державним бюджетом України на відповідний рік для фінансування діяльності Суду (або за рахунок коштів залученої міжнародної технічної допомоги згідно з абзацом другим пункту 19 розділу IV „Перехідні положення“ Закону № 2136). Нині Секретаріат Суду розробив та затвердив План заходів щодо організаційно-технічного забезпечення діяльності Дорадчої групи, серед яких: інформування громадськості про діяльність Дорадчої групи через офіційний вебсайт Суду [8], налагодження ефективної комунікації з її членами, організаційний супровід і матеріально-технічне забезпечення її діяльності тощо.

Відповідно до пункту 15 Перехідних положень Закону № 2136 перше засідання Дорадчої групи відбулося 12 листопада 2023 року; на ньому згідно з чинним законодавством обрали голову та секретаря Дорадчої групи, а також затвердили Положення про Дорадчу групу. Пріоритетним питанням Дорадча група визначила розроблення проєкту Методології оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у галузі права кандидатів на посаду суддів Суду.

Отже, створення Дорадчої групи та її діяльність із прозорого відбору кандидатів на посаду суддів Суду є одним із напрямів антикорупційної політики нашої держави та складовою Стратегії в цілому, а також свідчить про виконання першого із семи критеріїв Європейської Комісії, встановлення яких супроводжувало надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Гаман П.І. Антикорупційна державна політика: проблеми та перспективи розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1316>.

2. Конвенція ООН проти корупції. Конвенція ООН: ратифікована в Україні Законом України від 18 жовтня 2006 року № 50. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2846-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2846-20#n84>.

5. Рада ухвалила закон про відбір суддів КСУ, потрібний для переговорів про вступ в ЄС. *Європейська правда*. 2023., 27 липня: URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/07/27/7166565/>.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на

посаду судді Конституційного Суду України : Закон України від 27 липня 2023 року № 3277–ІХ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#n128>.

7. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.

8. Офіційний вебсайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka/age>.

Бугера Сергій Іванович,

головний науковий співробітник
Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України, доктор
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ШЛЯХИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Корупція та пов'язана з нею організована злочинність загрожують національній безпеці України, негативно впливає на формування і діяльність органів державної влади, підриваючи довіру громадян до них, ускладнює відносини України з іноземними державами [1]. Підвищення рівня протидії корупційній злочинності є надзвичайно актуальним завданням. Зокрема, за результатами дослідження Transparency International Ukraine в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2022 рік Україна отримала 33 бали зі 100 можливих. Цей показник зріс на один бал, і тепер Україна посідає 116 місце зі 180 країн у CPI. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. На один бал випереджають Україну: Боснія і Герцеговина, Гамбія, Індонезія, Малаві, Непал, Сьєрра-Леоне – всі вони мають по 34 бали [2].

При цьому транснаціональна економічна злочинність – це сукупність злочинів із використанням нелегальних міжнародних економічних відносин, основною метою діяльності яких є одержання надприбутків. Найбільш розповсюдженими видами таких злочинів є легалізація (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом, підробка грошових коштів банківських карток, цінних паперів, фальшування грошових коштів, корупція в державних органах, реалізація незаконних операцій з переказу великих сум грошових коштів за кордон, незаконний авто бізнес, контрабанда валюти, дорогоцінних металів та каміння, історичних та культурних цінностей з можливістю подальшої їх легкої конвертації. Транснаціональна економічна злочинність являє собою складне антисоціальне явище, яке не має державних кордонів та виводить